

Om kunstnermyter og samfunnskrav

KUNST

Esther Maria Bjørneboe

Svar til kommentaren «Røm reservatet» av Klassekampens kulturredaktør Sarah Sørheim 5. februar.

Forventningen til hva kunstneren skal være og ikke minst yte for samfunnet har til alle tider forandret seg i takt (og utakt) med samfunnet selv. At kunstneren innehar evner som gir håp til endring og fremskritt har vært en sterkt tilstedeværende kunstnermyte. Dette har legitimert en viss maktfaktor hos kunstneren og har i forgangne tider også gitt standen den magiske betegnelsen «de beste blant oss». Denne hierarkiske tid er heldigvis definitivt over, ikke fordi kunsten er mindre god eller viktig, men fordi målet ikke lenger er å være best i klassen. Kunsten har endret seg, den fremstår ikke bare som bevis for kunnen.

Skuffelsen blir derfor stor hos enkelte når kunstneren i hovedsak ikke lenger ser seg selv som hovedleverandør av samfunnsopplysning og oppdragelse, men en som til enhver tid er opptatt med det genuine uttrykk uavhengig av om det tilfredsstillende et krav fra samfunnet. At samtidskunsten omtales av noen som innadvendt og av andre som uforpliktende og alene i sin egen galskap (Kjartan Fløgstad i Sarah Sørheims gjengivelse), handler like mye om at formidlings-systemet rundt den nye kunsten har totalkollapset, som om fremmedgjorte kunstnere.

Måten samfunnet kan minske det store gapet mellom publikum og den utilgjengelige kunsten på har en enkel, men omfattende løsning. Bruk av samtidskunst må inngå i mange flere sammenhenger, i alle utdanningsledd og bredere mediedekning (se for eksempel svensk tv). Tilgjengeligheten og formidlingen av kunsten gjør at stoffet alminneliggjøres for det publikum, som den jo er ment for. Den må som alt annet *formidles* for å oppleves som allmenngyldig og viktig. Kunstnerne selv er mer enn villige til å snakke, hvis de bare får anledning.

Sarah Sørheim siterte i sin kommentar «mediehanene» Hans Geelmuyden og Lars Fr. Svendsens interessante, humoristiske og noen ganger foraktelige omtaler av kunstnerstanden under et seminar på Litteraturhuset forrige uke. «Jeg kjenner ingen som er så opptatt av penger som kunstnere», sa Svendsen. Huff ja, det er jo ikke akkurat sexy når «de forfinede lasaroner», som André Bjerke kalte kunstnerne, klager over usikker økonomisk fremtid når de jo selv har valgt kunsten som utgangspunkt og ikke lønna. Får å få til dette må kunstneren ofte jobbe mer enn 100 prosent,

FAREFULLT: Jeg vet ikke om noen som lager kunst uten å tenke at dette utsetter dem for fare, kunstnerisk og økonomisk, skriver Esther Maria Bjørneboe. Her fra billedkunstner Håkon Blekens atelier.

FOTO: GORM KALLESTAD, SCANPIX

kanskje like mye som vanlige næringsdrivende uten at de innehar det samme sikkerhetsnett. Andre arbeidstakere tar for gitt. Vi biter tenna sammen, jobber tredobbelt rundt omkring i det norske vikararbeidsmarkedet og understøtter usikre korttidsansettelser, eller det glade prekariat som Eivind Slette-meås skriver om sin bok «Kunst og Prekariat» (2008).

Det kan kanskje virke som om

«Formidlingssystemet rundt den nye kunsten har totalkollapset»

kunstnere ser seg selv som noen hellige jævlere som tror at alt de gjør er et gode som samfunnet, men jeg vet ikke om noen som lager kunst uten å tenke at dette utsetter en for fare, kunstnerisk og økonomisk. Trygghet er en sovepute, påstår Geelmuyden, og refererer til stats(lønnede)kunstnere. Men det er i alle fall ikke minoriteter som kunstnere som bruker opp de største statstøttepottene – det er i dag ca. 2600 profesjonelle medlemmer av Norske Billedkunstnere. Sykelønnsordningen og pensjonskassa er nærmest som fremmedord for oss;

til det må man nemlig ha faste ansettelser for å få noe ut av.

Avslutningsvis, en kommentar til Kjartan Fløgstads uttalelse om at «Samfunnet må stille krav til kunsten og ikke tildele den en uforpliktende frihet», som Sarah Sørheim siterer i sin kommentar: Det må samfunnet meget gjerne gjøre. Men krav til kunstnerisk kvalitet for tildelinger av stipender er allerede meget sikre gjennom den toårige utskiftbare kunstnerstyrte Stipendkomiteen.

Hvis det er behov for å sile ut flere av de «altfor mange dårlige kunstnerne» som

Svendsen refererer til, så er det ikke akkurat noe problem – mengden trygghetsnarkomane norske kunstnere faller fra av seg selv. Det er ikke alltid på grunn av at de er dårlige kunstnere, men en dårlig økonomi. Vi imøtekommer mer enn gjerne samarbeid med samfunnet på flere plan slik at vår kompetanse om kunst utbreder seg som en farsott og vi igjen får køer foran Kunstnerhuset.

Esther Maria Bjørneboe,
billedkunstner
post@esthermaria.no